

ÀLVAR MONFERRER

NOTES SOBRE PARÒDIES GOGÍSTIQUES:
ELS GOIGS VALENCIANS DE LA SÈMOLA, DEL BORRATXO
I DE SANT RORO.
(*Segona part*)

APÈNDIX

I. GOIGS DE LA SÈMOLA⁷⁶

La sèmola ben guisà
és molt millor que la carn;
ja que està tan alabà,
tireu-la per mi al corral⁷⁷.

1. La sèmola en tot diu bé:
ja la mescles en les cols,
en pataques i en fesols,
i en botifarres tamé.
I per tots està aclamà
perquè a ningú li fa mal⁷⁸.
Ja que està...

2. La voràs pel matinet
al replà de la finestra
pa que prenga bé la fresca⁷⁹,
per més que es gele de fred.
Com és cosa delicà,
la calor li sap mal.
Ja que està...

3. La sèmola és molt sutil⁸⁰,
que en un apretó de dents
la fas colar als budells⁸¹
cosa que no fa el pernil.
Ne menge el pobre hortolà,
lo bracer i lo menestral⁸².
Ja que està...

4. La sèmola a tots agrà,
per més que diga le gent,
uns la mesclen en coent
atres sense oli ni pa,
més o menys condimentà,
saladeta o sense sal.
Ja que està...

5. En tan preciós aliment
se recree lo cardenal,
doctor, barber i menescal,
l'obispo, papa i rei⁸³.
Ella, en fi, recorre ja
tota l'escala social⁸⁴.
Ja que està...

6. Los reclutes no en fan ús
quan estan enquartelats⁸⁵,
perquè el ranxo dels soldats
se compon de cigrons durs.
A soles ne sol menjar
algun camí lo general⁸⁶.
Ja que està...

7. Los frares són al revés,
que en lo temps que ells dominaren
de sèmola s'atracaren
vint-i-nou dies al mes,
i així varen conseguir
la salut i el capital⁸⁷.
Ja que està...

8. Les monges en lo convent
blanquetes com lo paper,
mingen sèmola tamé,
sense cap inconvenient⁸⁸;
així no cal emplear
l'eixeringa ni el purgant.
Ja que està...

9. En los col·lages de xics
i també de sinyoretas,

la sèmola i les farinetes
 se la prenen per desig;
 i així és com li sol quedar
 al director bon jornal.
 Ja que està...

10. El que vullga fer-se ric,
 estar gros, sa i escullós,
 que minge sèmola, pos,
 pel matí, migdia i nit,
 i palpablement vorà
 créixer prompte el seu caudal.
 Ja que està...

11. Aquell que la va inventar
 seria un gran talentó⁸⁹,
 pos cosa millor en lo món,
 ningú l'havia pensà.
 Es precis que li hem d'alçar
 un monument immortal⁹⁰.
 Ja que està...

Oremus: Ora pro nobis, beate semola, ut sis in almorsantibus, in mesclantibus, in vino. Oremus: faciat a nos clementissime semola, que nunca infaltabis, tan presios alimentique matavit famis. At pobris et riquis et tutis clasis societatis, et mesclantibus in pernilis, magris et chorisorum ut alabarem per omnia secula et seculorum.

II. GOIGS DEL BORRATXO

És el vi gran aliment
 per a aquell que el vol provar.
 Prompte es posarà content
 si no para de xuplar.
 Vol matar i degollar
 i es fa comprometedor.
 Vés i dis-li al taberner
 que te'l pose del millor.

Un borratxo es va morir
 i els amics l'arreglegaren

i no se'l varen deixar
 hasta (fins) que no el soterraren.
 I per record li posaren:
 Cuiro del vi superior.
 Vés i dis-li...

El que és borratxo, de son
 es gita i no pot dormir
 si té vi alrededor.
 Ell no para d'escutir;
 s'alça, que no pot dormir,
 ho diu amb molta fervor.
 Vés i dis-li...

Un a qui no li agradava,
 una volta el va tastar;
 cada vegà que el provava
 s'havia d'emborratxar;
 ell els dia als seus amics:
 Mireu, que té bon color...
 Vés i dis-li...

Una xiqueta guapeta,
 quan ella el vi va tastar,
 sempre li dia a sa mare:
 "Mare, lo que més m'agrà";
 i es criava molt robusta
 i tenia bons colors.
 Vés i dis-li...

III. GOIGS EN LLOANÇA DEL GLORIÓS SANT RORO, CELESTIAL PATRÓ DELS BORRATXOS, VENERAT ESPECIALMENT A VILA-REAL⁹¹

1. Sant Roro era molt lluit
 i és un sant molt milagrós,
 que per a fer-se'n mig litro
 no ha segut mai pereós⁹⁴;
 per on ell passava
 tenia amistat
 totes les tavernes
 que donen fiat⁹⁷.

Sant Rorro era un sant⁹²,
 era un sant miraculós⁹³,
 que per a fer-se en un got
 no ha segut mai pereós⁹⁵;
 quan era xiquet
 i a penes parlava,
 anava a les tendes⁹⁶
 i s'emborratxava.

2. Quan se féu més majoret
li aumentà la devoció;
no sabia passar un dia
sense agarrar "gafarró"
i per a on passava
tenia amiatat
en les tavernes
que venen fiat.

3. Sabia totes les tendes
i quin vi era el més eixut;
on el venien més barato
i on el venien més pur;
allí se gastava,
si tenia, un duro
i a casa portava
un pet com un burro.

4. Quan ja no tenia crèdit
a son pare li furtà
la camisa de casar-se
i a la tenda se n'anà;
allí diu: bon dia,
senyor Serafí,
tinga esta camisa
i pose un got de vi.

Aplegà un dia sant Rorro
i a la tenda se n'anà,
i aplegava a la tenda
molt resolt i campejà;
al tendero dia:
Senyor Serafí,
tinga la camisa
i pose un got de vi.

5. Un dia s'alçà sant Roro⁹⁸
no tenia una aguileta
se'n va anar de bon matí
a visitar a la tenda
i com no podia beure
una copeta,
va dir que el deixaren
llepar de l'eixeta⁹⁹.

Aplegà un dia sant Rorro
no tenia una aguileta;
se n'anà de bon matí
a visitar a l'eixeta
i com no podia
fer-se una copeta,
digué que el deixaren
debaix de l'eixeta.

6. Cert dia el gloriós sant Roro
s'ajuntà amb una beata
i per resar el rosari
ompliren la carabassa;
i quan aplegaren
just el "veni-glòria",

els dos se tiraren
a la cantimplora.

7. La beata ja parlava
en italià i en francès,
i mentres sant Roro anava
agafant-se a les parets,
cantant seguidilles
i pegant xisclets,
anava borratxo
com un dolçainer:

8. Sant Roro i els seus amics
anaren de borrasqueta¹⁰⁰
a menjar caragolets,
pinyonets i tomata¹⁰¹,
també li posaren
algun coentet,
per a que vinguera¹⁰²
millor el traguet.

9. Un dia s'estacà un carro
amb quatre bocois de vi,
entre sant Roro i un altre
s'arremataren el vi;
gràcies els donava
el bon carreter
perquè li tragueren
el carro lleuger.

10. Sant Roro diu als amics,
si teniu dona partera,
deixeu de matar gallina,
prepareu la bóta plena¹⁰³,
perquè això del caldo
dóna inflamació,
doneu-li mistela
i vi del millor.

11. Quan sant Roro va morir,
tots els devots acudiren
i per portar-li el taüt
els uns i els altres renyien¹⁰⁴,

Quaranta cuiros de vi,
un carro es va estacar
i el carreter apurat
a sant Rorro es va aclamar;
i entre sant Rorro
i un altre borratxo
es beuen el vi
i trauen el carro.

Quan sant Rorro va morir,
tots els devots acudiren
i com eren tan amics
per dur l'ataüt renyiren;

cuiros per corona
li varen posar,
per compte de llistes¹⁰⁵
els barrals penjats¹⁰⁶.

12. Adéu, sant Roro ditxós,
que no ha de quedar res a
deure¹⁰⁸,
dóna salut als borratxos
i moltes ganes de beure¹⁰⁹.
I que allí ens espere
amb la cantimplora
per a prendre pet
en l'eterna glòria¹¹⁰.
Amén.

i dotze corones
li varen posar
i en compte de llistes
res barrals ben grans¹⁰⁷.

Adiós, sant Roro dichoso,
no m'has quedat res a
deure,
bona salut als borratxos
i bones ganes de beure.
Beneït sant Rorro
tingau-lo en memòria
i a tots els borratxos
ens porte a la glòria¹¹¹.
Amén.

NOTES

¹ F. BALDELLÓ, *Cançoner popular religiós de Catalunya. Recull de cent melodies de goigs*, Barcelona, 1932.

² Podeu comprovar l'abundància dels dos modes amb les seues múltiples variacions i també les específiques citades en els tres reculls de cançons que Salvador Seguí ha publicat sobre les terres valencianes: *Cancionero Musical de la Provincia de Alicante* (Alacant, 1974), *Cancionero Musical de la provincia de Valencia* (València, 1980) i *Cancionero Musical de la provincia de Castellón* (València, 1990). En aquest últim l'autor diu que "la parte musical (dels goigs)... se concreta en unos cuantos tipos generalizados en toda la geografía valenciana, con abundantes variantes significativas..." (p. 11).

³ Vegeu, entre altres, L. MILLET, *El cant popular religiós*, citat per Palau dins J. B. COMES, *Cuatro Gozos con polifonía* (Nuestra Señora de la Antigua, San Vicente Ferrer, San Mauro i Santo Àngel Custodio) amb pròleg i estudi morfològic de Manuel Palau (València, 1955), p. X, que porta la partitura dels Goigs de Nostra Dona, de Joan Brudieu; J. L. PALACIOS, *José Pradas Gallén. El último barroco valenciano*, Castelló de la Plana, 1994; ID., *El último villancico barroco valenciano*, Castelló de la Plana, 1995.

⁴ "Què són els goigs?". Dins *Col·lecció de goigs en lloança de Madona Santa Maria del Lledó, venerada a la seua Basília, patrona principal de Castelló de la Plana*, Castelló de la Plana, 1987.

⁵ J. CRIVILLÉ, *Historia de la música española*, 7, *El folklore musical*, Madrid, 1983, p. 183-185.

⁶ Sobre l'ús de l'estrofisme gogístic, vegeu M. DE RIQUER, *Història de la Literatura Catalana. Part antiga*, IV, (Barcelona, 1985, 4^a ed.), p. 399 i ss. En concret, als goigs valencians de les comarques del nord, V. P. SERRA, "La formulació estròfica dels goigs valencians (Anàlisi corresponent a una mostra de 229 textos de la província de Castelló)". *Bulletí del Centre d'Estudis de la Plana*, 1986, 7, 129-140.

⁷ Cada any la Reial Confraria de la Mare de Déu de Lledó, de Castelló de la Plana, convoca un concurs literari amb un apartat dedicat als goigs. I això passa a altres concursos semblants arreu del País, cosa que palesa l'existència de poetes interessats en aquestes composicions, ja que el premi mai no resta desert.

⁸ Sobre els goigs en general seria interminable la relació de treballs que en tracten o que en recullen, Citarem, doncs, a més de l'obra ja clàssica de Joan Amades (*Matgeria popular catalana. Els goigs*, 2 vols. Barcelona, 1948), la de A. COMAS, *Història de la Literatura Catalana*, vol. V (Barcelona, 1985, 4^a ed.), p. 233-302, on es poden trobar indicacions bibliogràfiques interessants.

⁹ M. C. GOMEZ MUNTANÉ, *El Llibre vermell de Montserrat. Cantos y danzas*, Barcelona, 1990. p. 35-42 i 92-94.

¹⁰ La poesia provençal emprà freqüentment un refrany que es repeteix al llarg de la composició, bé amb les mateixes paraules, bé amb variacions que el fan literàriament més atractiu. Vegeu, per exemple, les composicions dedicades a la Mare de Déu "Vera Vergena Maria", de Peire Cardenal (1180?-1278?) i "En chantar d'aquest segle fals", de Lanfranc Cigala (1241?-1241), totes dues a F. J. OROZ ARIZCUREN, *La lírica religiosa en la literatura provençal antiga. Edición crítica, traducción, notas y glosario*, Pamplona, 1972, p. 362-369 i 310-319.

¹¹ Citat. També els reproduïx F. Pedrell al seu *Cancionero Musical Español* (Barcelona, 1958, 4^a ed.), vol. II, p. 128-129. Vegeu també vol. III, p. 8-9.

¹² M. DE RIQUER, *Història*, citat, I, p. 201.

¹³ M. DE RIQUER, *Història*, citat, IV, p. 376 i 399.

¹⁴ En un article a la revista *Música Sacro-Hispana*, citat per Palau (J. B. COMES, citat, p. X). Serra i Boldú, però, els atribueix al seu germà fra Bonifaci Ferrer, que va ser prior de la cartoixa de Valdecris, prop de Sogorb. *Llibre popular del Rosari. Folklore del Roser* (Montserrat, 1988), p. 85. L'extensió i la popularitat d'aquests goigs prova, com diu Aguiló, la unitat i la durada de la llengua (*ibid.*).

¹⁵ Vol. II, Montserrat, 1983, p. 158-164.

¹⁶ Ramon Muntaner els cita a la seua *Crònica* (1207, segons Ferran Soldevila) amb el nom de *llaus*. Citat per R. BLASCO, *Goig valencians* (València, 1974, p. 5). És interessant tota la introducció per al tema que ens ocupa. Segons A. Comas (citat, p. 264), el títol "goigs" més antic dedicat a sants és dels Goigs dels sants meteges Cosme i Damià, impresos a València l'any 1519. Fins llavors es deien "cobles" o "llaors", com a la *Crònica* citada.

¹⁷ Aquesta és l'opinió general, a pesar que el tema no ha estat estudiat. Tot i això, trobem composicions que s'assemblen als goigs per l'estructura de les diferents estrofes i la repetició del refrany de la inicial als dos últims de cadascuna. Per exemple certes cançons andaluces, com "El parto celestial" que du Fernán Caballero, que repeteix al final "Virgen venturosa / parto celestial". Vegeu *Genio e ingenio del pueblo andaluz*, Madrid, 1994, p. 382-387.

¹⁸ J. AMADES, *Costumari català. El curs de l'any*, Barcelona, 1982, 2^a ed., II, p. 846 i 848; III, p. 846 i 862. Vegeu també *Folklore de Catalunya. Cançoner*, Barcelona, 1982, p. 147-148.

¹⁹ J. AMADES, *Costumari*, citat, II, p. 849.

²⁰ A. FERRANDO, *Els certàmens poètics valencians*, València, 1983, p. 339-341.

²¹ M. QUEROL, *Cançoner català dels segles XVI-XVII*, Barcelona, 1979, p. 13 i ss.

²² G. E. SANSONE, "Canzoniere catalano-castigliano dei sedicesimo secolo", dins *Studi di filologia catalana*, Bari, 1963, p. 79-121.

²³ J. TIMONEDA, *Flor d'enamorats*. Estudi introductor i edició de J. Fuster, València, 1994.

²⁴ Vegeu R. MIQUEL I PLANAS, *Cançoner satíric valencià*, Barcelona, 1911.

²⁵ J. SOLER CARNICER, *València pintoresca y tradicional*, València, 1997, p. 33-36.

²⁶ F. ALMARCHE, *Goigs valencians. Segles XV al XIX*, València, 1917, p. 39.

²⁷ J. AMADES, *Costumari*, citat, II, 850, 853. Vegeu també *Folklore*, citat, Barcelona, Selecta, 1982, 3ª ed., p. 148-149, on porta una altra versió; A. GRIERA, *Tresor de la llengua catalana*, VIII, Art. Goigs. p. 143, Barcelona, 1969, 2ª ed.

²⁸ Vilanova i la Geltrú, Ricard Vives i Sabaté, 1976.

²⁹ Els havia de publicar Francesc Vicent a la revista *Castelloneries* l'any 1996. Pressions externes motivades, sembla ser que per l'enveja, ho impediren. Aleshores vaig inventar un conte, publicat al número extraordinari de les festes de la Magdalena del periòdic *Levante de Castellón*, que es titulava "Els goigs trobats dins d'una canya", on em figurava que dins de cent-cinquanta anys els trobarien dins d'un canut.

³⁰ J. MARTÍ GADEA, *Tròços y mòsos, ó retalls de la nostra terra, per un aficionat, molt pagat de les coses d'ella*, València, 1906, p. 73-75.

³¹ Són el sermó de Lluís Català *Sobre el pecat orichinal. Platiqueta dirichida als seus feligresos, desde el peu del altar, per un retor de misa y òlla* (publicat el 1901) i el de J. SERRED, *Candileta tabernacula tua Domine. Sobre la Patria Selestial. Sermón con Avemaría y algunas interrupciones cuasi pronunciado por un fervoroso Cura rural en la Iglesia de un pueblcito de Valencia. Puesto en romance bilígüe por...* (València, 8ª ed. 1978). Aquest últim és el més conegut i se n'han fet moltes edicions. Una de les raons que addueix els crítics era que la llunyania de València impideix el reconeixement del conreu de la llengua que alguns lletraferits d'Alacant i de les comarques del sud fan. Com deia Francesc Palanca i Roca: "No vajes si busques coca / al forn de Lo-Rat-Penat, / que allí seu pasten, seu fenyen / y despuix cuit, tot al pap" (*Lo romancer valencià, resenya de totes les festes de costums populars valencianes que tenen lloch en la nostra capital seguida d'una col·lecció de poesies titolada Troços y mosos ó ensisam de totes herbes*, València, 1888, p. 8. 2ª ed. Des de València Serred els contestava amb la quarteta final de les "*Cansons de Nelet a Quiqueta*" (*Historia breu y completa de Nelet y de Quiqueta*), València, 1904: "Damunt del peu de Quiqueta / s'asentà un allicantí, / y ella el va tirar per dalt / la torre de Sant Martí". També mossèn Martí Gadea publicà tres "Sermons sense Avemaría", dins de *Còses velles y novelles de la terra del gé* (València, 1916). Sobre sermons paròdics, vegeu: G. GARCIA FRAQUET, *Sermons satírics, violes d'or i capellans poetes (La Safor 1900-1936)*, València, 1996. J. Serred va escriure també un *Tratao de la finor o Reglas de Urbanitat que deben saber los chicos pa vivir en sociedad* (València, 1907, 2ª ed.), que segueix el mateix estil paròdic. I mossèn Martí Gadea, "Modos de criansa", un conjunt de regles per a saber menjar i beure entre llauradors, dins l'obra esmentada.

³² A. FERRANDO, *Els Certàmens*, citat, p. 1034.

³³ Sobre aquests temes, vegeu, entre altres, J. PALOMERO, *De les noves rimades al llibret de falla. El relat, la sàtira i la narració en vers* (València, 1994); E. PÉREZ-CORS, *Versos bruts. Pomell de poesies escatològiques* (Barcelona, 1989); R. BLASCO, *Poesia política valenciana 1802-1838* (València, 1979) i *La insolent sàtira antiga* (Xàtiva, 1985); P. J. MORLÀ, *Poesies i col·loquis* (València, 1995); R. BELLVESER, *El Pare Mulet (1624-1675). Un enigma desvelado* (València, 1989); referit a Castelló de la Plana, V. P. SERRA, "Cançons polítiques al segle XIX" (dins *Bulletí del Centre d'Estudis de la Plana*, 1985, 9, 59-70); i a Lleida, B. SOLÉ I MAURI, *Festa i ideologies a Lleida. Interpretacions de la festa a la Lleida de la Restauració* (Montserrat, 1991), on hi ha exemples, trets sobretot de la

premsa d'aquest període. Un exemple d'Alacant durant el franquisme el tenim a M. A. PICO PASQUAL, "Las canciones populares contestanas de la postguerra (1940-1950)", dins *Revista de Folklore*, 1995, 171, p. 81-90.

³⁴ R. BLASCO, *Poesia política*, citat, p. 195-197 i 219-222.

³⁵ F. ALMARCHE, *Els goigs*, citat, p. 39.

³⁶ *Ibid.*

³⁷ Comunicació personal a l'autor.

³⁸ J. MARTÍ GADEA, *Tròços y môsos*, citat, p. 91-94.

³⁹ *Tròços y môsos*, citat, p. 88-91. Els precedents d'aquestes gloses crítico-burlesques versificades sobre els diners són força freqüents i seria interminable fer-ne esment. Citarem només L'"Elogi dels diners", d'Anselm Turmeda, dins del *Llibre dels bons amonestaments*, que va servir per ensenyar a llegir i enraonar a dotze generacions de catalans, almenys, amb una possible incidència en la seua mentalitat (M. DE RIQUER, *Història*, citat, II, p. 460, els versos esmentats a la p. 457), o els coneguts "Dineros son calidad", de Góngora, i "Poderoso caballero es don dinero", de Quevedo, la filosofia dels quals es reflecteix magistralment a qualsevol col·lecció de parèmies. Vegeu, entre altres, A. GRIERA, *Tresor*, citat, V, p. 173-175; E. BAYERRI, *Refraner català de la comarca de Tortosa*, I, Barcelona, 1979; F. ROMÀ, *Refranyer popular*, Alacant, 1989.

⁴⁰ A. COMAS, *Història*, citat, V, p. 301.

⁴¹ J. AMADES, *Costumari*, citat, II, p. 406. "Goig: y alegrías del gloriós gran Patantum que se venera á las montañas de Hermenia. Patró dels Divertits". El gran Patantum, segons Amades, era patró dels caramantxellistes, que organitzaven les gresques de les Carnestoltes a la darrera del segle XVIII i primera del segle XIX. Aquests goigs en principi són un cant de celler i carnestoltesc. Els segadors, però, també invocaven humorísticament el gran Patantum, personatge imaginari, patró de la gent de gresca, perquè, malgrat tenir una mà torta i un braç cargolat, havia estat un brau segador. Eren cantats per gent de taverna i la seva lletra havia estat molt impresa. *Costumari*, citat, III, p. 737. A *Folklore* (citat, p. 529-530), en porta una altra versió a la que l'anomena sant Patantum.

⁴² J. AMADES, *Folklore*, citat, p. 206-207.

⁴³ "Cobles de las botifarras per las caramellas de Pasqua". J. AMADES, *Costumari*, citat, II, p. 844 i 849. A *Folklore*, (citat, p. 149-151), porta dues versions diferents.

⁴⁴ F. ALMARCHE, *Els goigs*, citat, p. 40.

⁴⁵ V. GIL VICENT, "Historia y ficción en fray Manuel Fortea. Una aproximación a la censura inquisitorial (1792-1826)". Vila-real, *Cadafal. Festes de San Pasqual*, 1995, s/p.

⁴⁶ *Costumari*, citat, V, p. 599.

⁴⁷ Pel que fa als llegums, una modalitat molt escampada era la que portava farina de pèsols que podia portar-ne petites quantitats de lletilles, de cigrons i, fins i tot, de guixes. Tradicionalment aquest àpat i les sopes han estat considerats menjar de pobres. Enric Bayerri, després de citar un text de Vergés Pauli que considera les farinetes com la salvaguarda dels rics contra la revolució dels pobres, afegeix: "caldría rectificar això de que les farinetes siguen minjar de pobre, perquè desde que durant la guerra civil dels anys 1936-39 inclús les famílies ans acomodades van veure's precisades a repetir i més repetir la minjada de farinetes, éstes han adquirit categoria, i Déu mo les conserve per a temporades de carestia i de fam, sinò és que estessem tan ben disposats a guardar un bon comportament cristià, que no mai més merexquessem un càstig tan horrorós com aquell". *Refraner*, citat, II, p. 207. A les comarques del nord del País Valencià hom canta

aquesta cobla: "P'almorzar ha menjat sopes, / pa dinar sopes i pa, / pa brenar i no res més, / pa sopar... Déu provirà!".

⁴⁸ *Millars*, 1976, III, 153-179. Reproduït a *Cepa i rails de Benicarló*, Benicarló, 1979, p. 161-176,

⁴⁹ Benicarló, s/d. Publicació a multicopista. La referència que donen Gallego i Gregori és: *La poesia popular benicarlanda*, quadern mecanoscrit de composicions recollides per R. Cid. Benicarló, 1935. Potser era una segona edició. I una tercera dins *Festividad de San Gregorio*, opuscle editat per l'Ajuntament de Benicarló, 1982.

⁵⁰ "El Maestrat" para andar y ver, Sant Carles de la Ràpita, 1986, p. 284-285.

⁵¹ *Boletín del Centro de Estudios del Maestrazgo*, 1988, 23, 53-62.

⁵² En un casset del Grup Rails de Benicarló, hi ha una bona mostra cantada dels goigs de la sèmola (*Cançons tradicionals de Benicarló*, La Vall d'Uixó, 1992). La referència és C-XIU-BN 16, cara B.

⁵³ Amb petites diferències. La reproduïda és la de Ferrer, home que sap llatí, cosa que dubte dels altres dos autors.

⁵⁴ A. GRIERA, *Tresor*, citat, VII, p. 47.

⁵⁵ *Tipos, modismes y cosas raras de la tierra del Gè. Arreplegadas y ordenades per un aficionat, molt entusiasmada de tot lo d'ella*, III. *Apèndix o afegitó*, València, 1908, p. 133.

⁵⁶ *Folklore*, citat, p. 778-783. Hi barreja cançons del vi amb cançons de jocs que es fan a la taverna. A *Costumari* (citat, V, p. 595-602), porta, entre altres cançons de celler, una oració paròdica de la litúrgia, on barreja paraules catalanes amb llatí macarrònic i també dues paròdies de lletanies del vi. Com a mostra de cançó laudatòria, reproduïm la primera cobla d'una altra que sembla traducció directa d'una castellana: "Vi que del cel vas venir / amb tanta gràcia i primor / que a l'home més ignorant / el vas fer predicador".

⁵⁷ *Les festes de Benassal*, Barcelona, 1952, p. 60-64. Hi ha una edició facsimilar completada amb un apèndix de Sofia Salvador, Castelló de la Plana, 1987.

⁵⁸ Per exemple, Ramon Violant i Simorra a la seua *Etnografia de Reus i la seva comarca. El Camp, la Conca de Barberà, el Priorat* (Barcelona, 1990), no en porta cap. Ni tampoc Valeri Serra i Boldú als reculls folklòrics *Calendari folklòric d'Urgell, Festes i tradicions populars de Catalunya i Folklore de la pagesia* (Montserrat, 1981, 1986 i 1987 respectivament).

⁵⁹ *Cancioneros*, citats.

⁶⁰ Tinc un bon feix de cobles populars de les Useres que fan referència al vi, com ara aquestes: "Mare meua, jo estic mala, / déixem una olleta al foc, / i una xulla de costella / i el barral (porró) que estigue prop"; "Ma mare sempre me diu / que perc el coneixement, / perquè vaig a la taberna / a beure vi i aguardent"; "Moreneta soc, xiqueta, / sóc filla de Perifollo, / no estic mai tant contenta, / com quan tinc la bóta al morro"; "Quansevol que pot i vol / a la taverna va a beure, / si la tavernera és guapa / i el vi se'n puja al celebre".

⁶¹ Sermones. Manuscrits, t. VI, fol. 93, arxiu de la catedral de València. Citat per J. SANCHIS SIVERA, *Vida íntima de los valencianos en la época foral*, Altea, 1993, p. 22, n. 1.

⁶² J. ESCRIG, "La predicació de sant Vicent Ferrer en Llucena". Dins *Boletín del CIT*, 1995, 148, 15-16. També consta la visita en T. MERITA Y LLAZER, *Vida, milagros y doctrina del valenciano Apóstol de Europa San Vicente Ferrer*, València, 1755, p. 106-197 (hi diu que "predicó y a su instancia el Consejo ordenó cosas muy importantes a la salud del al-

ma"); F. VIDAL Y MICO, *Vida del valenciano apóstol de Europa S. Vicente Ferrer, con reflexiones sobre su doctrina*, València, 1857, ps. 244-245; J. SANCHIS SIVERA, *Historia de San Vicente Ferrer*, València, 1896, p. 232. El canonge valencià parla de dos edictes contra els qui assistien a la taverna i contra alguns costums roïns de la localitat. El primer del 30 de setembre de 1412, el segon del 2 d'octubre següent. Afegeix que tots dos foren gravats a la pedra i col·locats en un lloc visible per tal que ningú no els desconeguera.

⁶³ *Estampes imprescindibles dels anys quaranta*, Gandia, 1983, p. 34 i 36.

⁶⁴ S. SEGUI, *Cancionero* de València, citat, p. 181. Al *Cancionero* d'Alacant, citat, porta també uns *Gozos del vino* i *Goigs d'Alzira*, que són en castellà (p. 437 i 438).

⁶⁵ J. AMADES, *Costumari*, citat, III, p. 642.

⁶⁶ A. SALVÀ I BALLESTER, *De la marina i muntanya (Folklore)*. A cura de Rafael Alemany, Alacant, 1988, p. 109-112.

⁶⁷ No és gaire habitual aquesta variació. Citem, però, un *Goig de Desemparat*, que va compondre Joan Fuster amb motiu d'una corona poètica en llaor de la Mare de Déu dels Desemparats, convocada pel diari *Levante* l'any 1952. Són tres estances amb un vague record a la tornada dels goigs (R. BLASCO, *Goigs*, citat, p. 23-24). Aquesta composició que mereix ser coneguda, no la trobareu a cap antologia ni, fins ara, als volums publicats de les seues obres completes.

⁶⁸ "Goig en lloança del gloriós Sant Roro". *Castellon-Diario*, 2 de maig de 1988.

⁶⁹ *Els pobles valencians parlen els uns dels altres*. Ed. fac. en un volum, 1992, Sector Septentrional. p. 185.

⁷⁰ Vegeu J. COROMINES, *Diccionari etimològic i complementari de la Llengua catalana*, vol. VII, Barcelona, 1987, mot: ròs, p. 459-463. També podeu recordar allò de "*Rorate, coeli, desuper et nubes pluant iustum*", que es cantava al temps de l'advent abans de la reforma litúrgica.

⁷¹ R. ARMIÑANA, (col.). *Veus d'un poble*, València, 1983, p. 53; S. SEGUÍ, *Cancionero* (1990), citat, p. 155.

⁷² M'ho menciona l'amic Avel·lí Flors.

⁷³ Fonoteca de Materials. Tallers de Música Popular, vol. XIX, València, 1988. Ref. DMF 028-VI. Cara A.

⁷⁴ S. SEGUÍ, *Cancionero* de València, citat, p. 388-390. A banda porta també en castellà els "Gozos del vino" de la Pobla de Vallbona (el Camp de Túria) i els "Gozos de Alzira" de Faura (Camp de Morvedre), p. 437-438.

⁷⁵ C. BAEZA, *València: pueblos en fiesta*. València, 1995, p. 18. Brinde la idea de relacionar aquest ninot amb els gegants festius de què en parla Bienve Moya, que eren cremats després de passejar-los pels carrers de les urbs i els pobles. Vegeu d'aquest autor *La llegenda dels sants. Creadors de mites*, Tarragona, 1996, p. 128-131,

⁷⁶ Evidentement el text està farcit de valencianismes i dialectalismes benicarlandos, tan pel que fa als substantius com a les preposicions (per exemple, *en per amb*). Per una altra banda i pel que fa a la mètrica, cal tenir en compte que a Benicarló la "r" final no es pronuncia generalment.

⁷⁷ C i F: "per mi tireu-la al corral". A les Useres, hom presenta, com a cobla independent dels goigs, la següent tornada: "Diuen que les farinetes / són molt millor que la carn; / ja que estan tant alabaes, / tireu-les per mi al corral".

⁷⁸ B: "La sèmola en tot diu bé: / si la mescles en les cols / i en botifarres tamé; / i

si poses cansalà, / se minja querubinal". C i D: "La sèmola en tot diu bé: / *aun* la mescles en les cols / en patagues i en fesols / i en botifarres també; / i si poses cansalà, / es minja querubinal".

79. C i D: "Pel matinet la voreu / al replà de la finestra, / allí que pille la fresca".

80. Substituïnt *subtil* en totes les versions, excepte en B.

81. C: "Te la fas colar als budells".

82. B: "La sèmola és molt subtil, / que en un apretó de dents, / la fas colar hasta els budells: / cosa que no ho fa el pernil; i aixines no cal usar / l'aixeringa ni el purgant". C repeteix la retronxa en compte dels dos versos últims.

83. B: "D'eixe preciós aliment / se recree el cardenal, / el bracer, papa i rei".

84. C: "Ella és la que recorrís / la taula del cardenal, / dotó, barbé i menescal, / del obispo, papa i rei, / la del ric i del pobret, / del bracer i del menestral".

85. C i D: "aquartelats".

86. C i D: "A soles la sol usar / alguna volta el general".

87. En C aquesta estrofa va darrere de la núm. 4.

88. F: "Les monges en el convent / mengen sèmola a granel, / en patagues i en col / i en botifarra tamé".

89. C i D: "*talentón*".

90. C, D i E: "Quin exquisit paladar / lo d'aquell home immortal".

91. Emprem l'enunciat de Vila-real. Als altres llocs, se'ls diu, simplement, Goigs de Sant Roro.

92. E: "Sant Rorro diu que era un sant".

93. F: "Era un sant molt *milagrós*".

94. A Betxí (B) la primera quarteta diu: "Sant Roro, sant del déu Baco, / era un sant miraculós, / que per a xuplar-se un got, / mai se sentí pereós". La tornada la fa com a la versió II. A Borriol (C): Sant Roro era un sant / molt devot i miraclos / que per a prendre mitgeta / se'n bevia un *litro* o dos.

95. E: "mai ha segut pereós". F: "Sant Rorro era molt devot, / era un sant molt *milagrós*".

96. G: "a penes parlava / anava per les tavernes.

97. C: "Era xicotet / que a penes parlava, / anava a les tendes / i s'emborraxava".

98. C: "Sant Roro s'alçà un matí".

99. C: "I li diu: Bon dia, / senyor Serafi, / tinga la camisa / i pose'm un got de vi".

100. C: "anaren de paelleta".

101. C: "tomaqueta".

102. C: "diguera".

103. B: "en *ves* de donar-li caldo, / doneu-li la bóta plena".

104. B: "a portar-li l'ataüt, / tots en atres, tots renyien". C: "per portar-li l'ataüt / uns entre altres renyien".

105. B: "en dos-centes llistes".

106. C: "penjant".
107. La versió que reproduïx Seguí (D) diu "barrots". Sembla un error de transcripció i l'hem canviada per barrals, més adient i com a l'altra versió.
108. C: "tu no has deixat res a deure".
109. C: "i molta gana de beure".
110. C: "Que allí t'esperem/ en la venint glòria/ per a pendre pet/ de l'eterna glòria".
111. E: "Aixina a sant Rorro / tingau-li memòria, / que a tots els borratxos / se'n durà a la glòria".